

Ivan Branislav Zoch

(24. 6. 1843 Jasenová – 27. 12. 1921 Modra)

Najstarší zo štyroch synov evanjelického farára Ctibora Zocha, jedného z najvýznamnejších Štúrových spolupracovníkov. Ivan Branislav začína študovať na gymnáziu v Banskej Bystrici, prechádza do Tešína, Šoprone a po maturite v Levoči (1862) študuje na Technickej vysokej škole vo Viedni, neskôr na Univerzite v Erlangene, kde študuje matematiku a fyziku a venuje sa aj chémii, geológii, geografii a medicíne. V roku 1866 obhajuje doktorskú prácu o meraní rýchlosti zvuku v plynoch (vyšla v Poggendorffových Annalen der Physik v Lipsku roku 1866). Hneď na to nastupuje ako profesor matematiky a fyziky na slovenské gymnázium do Revúcej. Tu dobre vybavil chemický a fyzikálny kabinet. Povedľa gymnázia vyučoval na „semeništi“ (pripojenom učiteľskom ústave). Výrazne sa zaslúžil projekčnou, organizačnou aj riadiacou prácou o výstavbu novej gymnaziálnej budovy v Revúcej. Šíril osvetu medzi miestnym ľuďom. Praktickými radami a pomocou poľnohospodárom a remeselníkom zvyšoval ich hospodársky blahobyť. V Revúcej si otvoril „Lithografický ústav“ – prvý v Uhorsku. Tu za nízke ceny vyhotovoval pozvánky, oznámenia, tlačivá, hudobniny, mapy, rôzne obrázky a fotografie. Po

zatvorení gymnázia (1874) bol krátky čas správcom „Spárorezovej sudodielne“ v Krupine a po jej bankrote až do roku 1876 sa živil príležitostnými prácami. Potom odišiel na pozvanie tamojšieho biskupa do Chorvátska, kde pôsobil na gymnáziu v Osijeku. V roku 1878 ho vláda poverila zriadením gymnázia v Sarajeve, odkiaľ sa opäť vrátil do Osijeku, kde bol literárne činný. Po siedmich rokoch nastúpil na gymnázium do Petrinje. Tu založil meteorologickú stanicu. Po desiatich rokoch (1908) odišiel do penzie, ktorú prežil v Modre.

Jeho najrozsiahljším dielom je Encyklopedia hrvatska I. a II. Napísal stredoškolské učebnice – Physiku čili silozpyt (1869), Psychológiu (1871), Počiatky názornej merby (1873), Krátky návod k vyučovaniu telocviku (1873). Známych je viac ako 80 rôznych Zochových publikácií. Jeho Physika sa považuje za prvú slovensky napísanú stredoškolskú učebnicu fyziky. Koncipoval ju moderne, takže znesie porovnanie s českými a nemeckými učebnicami, používanými na našom území. Jej význam z hľadiska tvorby slovenskej fyzikálnej terminológie sa zotrel ďalším vývojom politických udalostí, ktoré viedli k tomu, že sa vyše 40 rokov na stredných školách slovensky nevyučovalo.